

Висновки. Чинники, які впливають на формування стилів керівництва, потрібно розділити за класифікаційними ознаками, окрім поділу їх на суб'єктивні та об'єктивні. Взаємодію керівника з підлеглими потрібно розглядати як динамічний процес, що впливає із стадій розвитку колективу. Оскільки управлінець, коли здійснює керівну діяльність досягає мети організації, то і чинники, які впливають на обрані стилі керівництва, пов'язані з реалізацією цілей організації.

Література

1. **Великий тлумачний словник** сучасної української мови онлайн. Баз. на 2-ому виданні ВТС СУМ / Голов. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи: В.Т. Бусел, М.Д. Василюк-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко. – К.-Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.slovnyk.net>.
2. **Кузьмін О.Є.** Динаміка взаємодії керівника з підлеглим та фактори, які впливають на неї / О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала // Вісник Національного університету "Львівська політехніка" : Менеджмент та підприємництво в Україні і етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2004. – № 517.
3. **Власова Н.** Способы формирования позитивного духа организации // Корпоративная культура, 2006. – № 2. – С. 24-27.
4. **Дяченко Т.О.** Взаємозв'язок розвитку корпорацій із застосуванням корпоративної культури // Формування ринкових відносин в Україні, 2007. – № 10 (77). – С. 7-10.
5. **Вільна енциклопедія.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ru.wikipedia.org>.
6. **Менеджмент** : підручник / А.В. Шегда. – К. : Вид-во "Знання", 2004. – 687 с.
7. **Намов Р.С.** Психологія. Основи загальної психології. – У 2-ох т. – М. : Изд-во "Наука", 1994. – Т. I. – 534 с.
8. **Психологія** : підручник / Ю.Л. Трофімов та ін. – К. : Вид-во "Либідь", 2000. – 346 с.
9. **Павлова М.П.** Педагогическая система А.С. Макаренка. – М. : Изд-во "Наука", 1963. – 424 с.

УДК 336.22

Здобувач Ю.І. Турянський – Львівська КА

ПОДАТКОВІ СТАВКИ І МЕТОДИКА ЇХ ВСТАНОВЛЕННЯ

Розглянуто сутність поняття "податки", виокремлено основні його елементи, а також проаналізовано принципи оподаткування. Досліджено класифікацію податкових ставок, що дало змогу розробити окремі пропозиції щодо вдосконалення методики встановлення податкових ставок в Україні. Для встановлення ставки оподаткування запропоновано застосовувати комплексну методику, яка б поєднувала кількісні та якісні характеристики інтуїтивного та емпіричного методів оподаткування, а також економіко-математичного моделювання. Такий підхід забезпечить ефективність фіскальної політики, зумовить згладжування вад ринкового саморегулювання, створення додаткових стимулів зростання підприємницької, ділової, інвестиційної активності, вирішення проблем мотивації праці, зниження рівня безробіття та підвищення соціального захисту населення.

Ключові слова: податки, податкова ставка, елементи податку, принципи оподаткування.

Competitor Yu.I. Turyanskyi – L'viv commercial academy

Tax rates and methodology of their establishment

Essence of the concept of "taxes" is considered. It's main elements are dedicated and principles of taxation are analyzed. The classification of tax rates is examined, which made it possible to develop specific proposals to improve methods of setting tax rates in Ukraine. For establishment of rate of taxation it is suggested to apply a complex method which wo-

uld combine quantitative and high-quality descriptions of intuition and empiric methods of taxation, and also economic mathematical design. Such approach will be provided by efficiency of fiscal policy, will stipulate smoothing of defects of market self-regulation, creation of additional stimuli of growth of enterprise, business, investment activity, working out the problems of motivation of labour, decline of unemployment and increase of social defence of population rate.

Keywords: taxes, tax rate, tax elements, principles of taxation.

Вступ. Зробивши свій вибір на користь соціально орієнтованого курсу державотворення і підтвердивши його у Конституції, Україна цим самим долучилась до країн, які обрали оптимально збалансоване ринкове оподаткування на принципах соціалізації бюджетно-податкової політики. Проте, принципи організації податкових відносин в Україні є далекими від ідеального варіанту. Тому актуальним питанням є аналіз методики встановлення оптимальних податкових ставок з метою зменшення податкового тиску на платників податку і досягнення соціальної справедливості у суспільстві.

У дослідженнях вітчизняних учених-економістів [1-7] висвітлено теоретико-методологічні засади податкової системи ринкового типу і шляхи її запровадження в Україні. Однак існує ще низка проблем щодо вироблення ефективної фіскальної політики, які потребують нагального вирішення. Зокрема, потрібно уточнити методику встановлення податкових ставок відповідно до соціально-політичних та економічних потреб сьогодення.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних аспектів встановлення податкових ставок. Для її досягнення розкрито сутність поняття "податки", проаналізовано основні принципи сучасного оподаткування, розглянуто класифікацію податкових ставок і запропоновано методику встановлення податкових ставок в Україні.

Виклад основного матеріалу. Минула не одна історична епоха, перш ніж податки закріпилися як економічна категорія. Відомий ідеолог класичного напрямку економічної науки А. Сміт визначав податки як плату за послуги держави, пов'язані з витратами на оборону та підтримання порядку. Він також обґрунтував основоположні принципи оподаткування, суть яких полягає у такому:

- піддані держави повинні брати участь у її підтримці відповідно до своєї платіжної спроможності, тобто пропорційно доходу, яким вони користуються під заступництвом державного уряду;
- податок має бути чітко визначеним, а не довільним: його величина, час і спосіб сплати повинні ґрунтовано регламентуватися і бути зрозумілими як платникам, так і іншим суб'єктам оподаткування;
- кожен податок потрібно утримувати у найвигідніший час і найвигіднішим способом для особи, що його сплачує;
- кожен податок має бути так побудований, щоб він брав з кишень населення якомога менше понад те, що він приносить до скарбниці держави [8, с. 588-589].

Окреслені вище вихідні засади оподаткування залишаються актуальними і сьогодні. Однак, динамічний розвиток державних фінансів в останні десятиріччя потребує їх подальшого доповнення і переосмислення.

На наш погляд, принципи організації податкових відносин в Україні потребують удосконалення з таких причин. По-перше, в умовах нестабільної податкової системи практично неможливо забезпечити повноцінну реаліза-

цію всіх принципів, які до того ж у багатьох випадках заперечують один одного. По-друге, на етапі конституційних змін не виключені зміни фіскальних пріоритетів, що може потягнути за собою відповідні зміни у системі оподаткування, механізмах та принципах її формування. Хоча в будь-якому випадку принципи оподаткування повинні бути універсальними і відповідати загальній фінансовій стратегії. Серед основних підходів щодо формування таких принципів варто виділити:

- стабільність податкового законодавства;
- правовий характер податкових відносин;
- рівномірний розподіл фіска;
- пропорційна відповідність суми податків величині доходів;
- зручність способу, дати, механізму оподаткування для платника;
- податкова недискримінація, тобто рівність перед законом;
- мінімізація витрат на адміністрування податків;
- нейтральність податкової системи щодо різних сфер економічної діяльності та галузей і форм господарювання;
- публічність і прозорість інформації з питань оподаткування;
- запровадження і дотримання податкової таємниці.

З огляду на вищевикладене, суспільне призначення податків потрібно розглядати в площині їх економічної природи, форми прояву та організаційно-правових характеристик. За економічним змістом податкові платежі виражають грошові, розподільчі та перерозподільчі відносини з приводу примусового вилучення на загальнодержавні потреби частини новоствореної вартості з юридичних осіб і домогосподарств на засадах безеквівалентності та односторонності платежу. Матеріальною основою податків є реальна сума податкових надходжень, що акумулюються у зведеному бюджеті держави. З організаційно-правової позиції під податком слід розуміти обов'язковий платіж до бюджету згідно із встановленими законодавством умовами його нарахування та сплати.

Водночас нарахування та сплата кожного податку потребує чіткого виокремлення його елементів, які розкривають сутність оподаткування. Згідно з енциклопедичним визначенням, елементи податку – це окремі норми законодавства, правила, процедури, категорії, поняття, сукупність яких визначає умови утримання та адміністрування того чи іншого податку. Виходячи з цього розрізняють обов'язкові елементи оподаткування, які притаманні всім податкам та іншим обов'язковим платежам, і додаткові, які застосовують для справляння окремо взятого податкового платежу або групи платежів, структуризованих за однорідними якісними характеристиками. До обов'язкових елементів податку ми відносимо: суб'єкт податку, об'єкт оподаткування, податкову ставку, податковий період, порядок обчислення податку, порядок і терміни сплати податку. Натомість додаткові елементи податку охоплюють податкову базу, джерело податку, одиницю оподаткування, податкові пільги, податкову звітність, податкову квоту (оклад), податковий режим і метод податкового обліку.

В економічній літературі чи не найбільше уваги надається дослідженню рівня фіскального навантаження в частині встановлення оптимальної ставки оподаткування. При цьому, як свідчать здійснені дослідження,

найуживанішими є два підходи щодо встановлення податкових ставок. Перший з них – універсальний, який встановлює єдину для всіх платників пропорційну ставку; другий – диференційований, що забезпечує декілька ставок в розрізі платників податку (стандартна, підвищена та знижена ставки) або за різними характеристиками та оцінками об'єкта оподаткування.

Загальні критерії та підходи щодо класифікації податкових ставок наведено на рис. 1. Загалом їх можна класифікувати залежно від рівня податкового навантаження, способу встановлення та характеру зв'язку з об'єктом оподаткування.

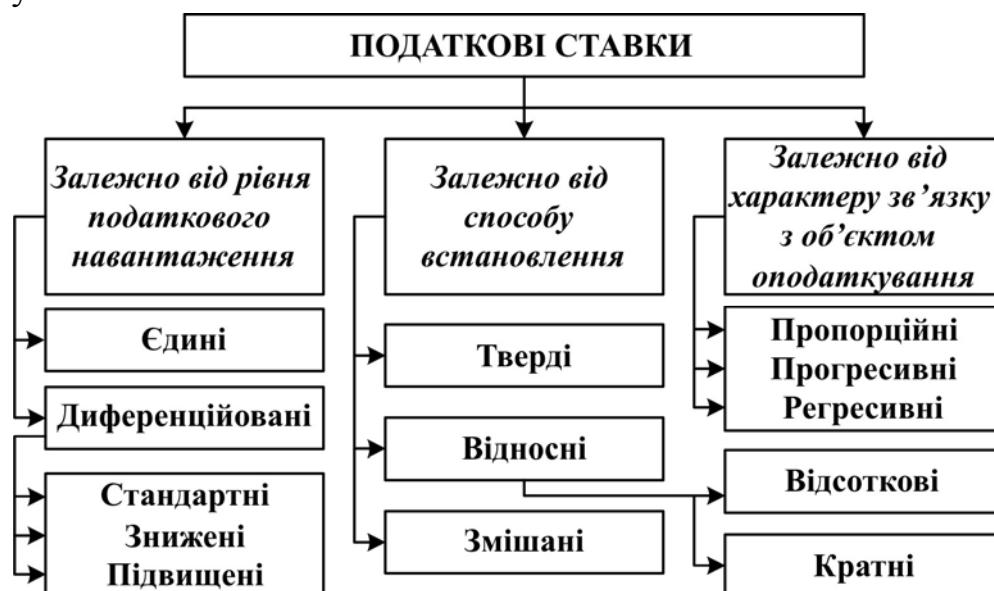

Рис. 1. Класифікація податкових ставок

Податковим законодавством України передбачено встановлення твердих (чітко зафіксованих у твердій грошовій сумі з фізичної одиниці оподаткування або в часах неоподатковуваного мінімуму) і відносних (затверджених у відсотковому вимірі щодо об'єкта оподаткування) ставок оподаткування. Тверді ставки застосовують для нарахування акцизного збору з тютюнових виробів, алкогольних напоїв, автомобілів, нафтопродуктів, податку з власників транспортних засобів та інших машин і механізмів, імпортного та експортного мита, держаного мита тощо. Значно ширшим є діапазон дії відсоткових податкових ставок, які поширюються на всі інші податки. У практиці оподаткування розрізняють такі різновиди відсоткових ставок:

- пропорційні, які не залежать від податкової бази та є єдиними щодо всієї її величини. Відповідають засадам рівності платників, рівнонапруженості оподаткування, істотно спрощують процес адміністрування податків;
- прогресивні, коли ставка зростає в міру збільшення оподатковуваного доходу. Може застосовуватися проста (підвищені ставки стосуються всього об'єкта податку) та ступінчаста (підвищені ставки встановлюються до тієї величини податкової бази, яка перевищує інтервальні обмеження) шкала прогресії;
- регресивні, за яких податки зменшуються із збільшенням податкової бази. Зазвичай, встановлюються щодо майнових податків, створення і нагромадження багатства.

Характеристика ставок оподаткування ґрунтується на методах їх формування. Останні покладено в основу того чи іншого способу нарахування податку. А саме:

1. Прогресивне оподаткування пов'язане з поняттям дискреційного доходу, який використовується платником відповідно до власних потреб і інтересів. Обчислити суму дискреційного доходу можна як різницю між сукупним валовим доходом і величиною законодавчо визначеного неоподаткованого мінімуму. На практиці дискреційний дохід виступає об'єктом оподаткування, який реально відображає межі реалізації інтересів платника залежно від розміру доходів.
2. Оподаткування доходів за пропорційними ставками має певні переваги. По-перше, чим більший об'єкт податку, тим нижчою може бути податкова ставка, що є важелем зростання економічних стимулів. По-друге, використання підвищених ставок, як це має місце за прогресивного оподаткування, призводить до ухилення від оподаткування, "тінізації" доходів суб'єктів підприємництва, що, природно, скорочує бюджетні надходження, а нерідко викликає дефіцит державних доходів. По-третє, множинність ставок за прогресивного методу оподаткування на певному рівні робить невигідним отримання високих доходів і підриває стимули до зростання власних фінансових ресурсів [1, с. 24-25]

Методологія встановлення податкових ставок є найскладнішою та водночас найважливішою проблемою податкового адміністрування. Рівень та механізм застосування ставок оподаткування має забезпечувати потреби фіскалу, не порушуючи при цьому соціальної, економічної, політичної гармонії суспільних інтересів. Як свідчить фіскальна практика, податкові ставки встановлюються головним чином емпіричним методом, рідше – на основі економіко-математичних розрахунків та моделей (рис. 2).

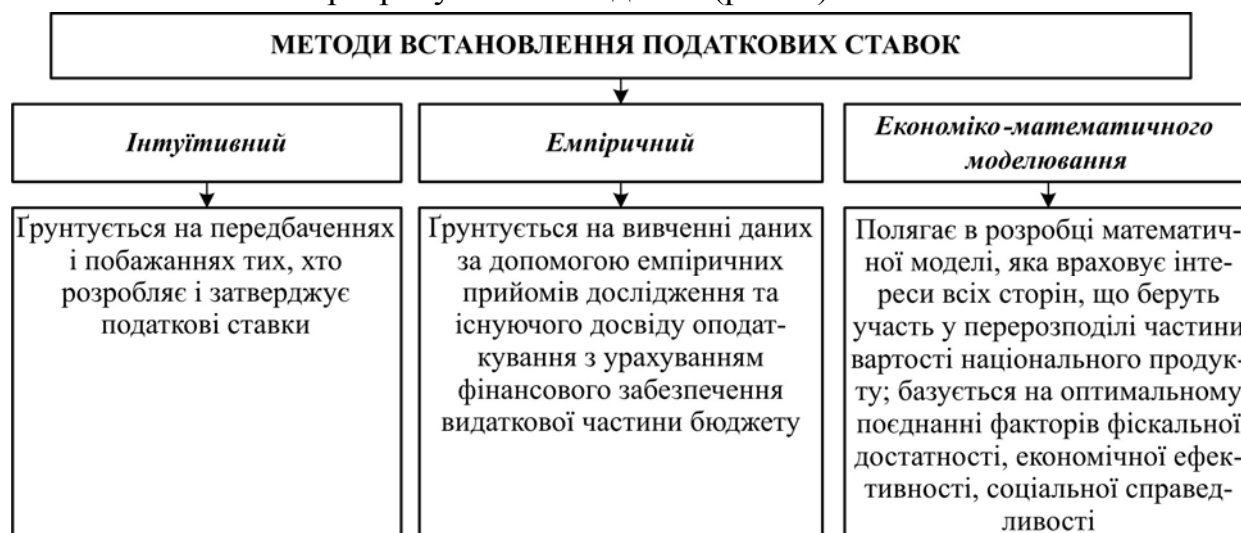

Рис. 2. Методи встановлення податкових ставок та їх характеристика

На наш погляд, у сучасних умовах доцільно виробити комплексну методiku визначення оптимального рівня оподаткування, який би враховував кількісні та якісні характеристики кожного з наведених методів. Тобто, на основі уже існуючого досвіду оподаткування і вивченні емпіричних даних, а також з урахуванням інтуїтивного методу дослідження варто розробити математичну модель, яка б враховувала інтереси усіх учасників процесу перерозподілу частини вартості національного продукту. Це, своєю чергою, гарантуватиме ефективність вітчизняної системи оподаткування і створюватиме необхідні передумови для її функціонування та розвитку.

Висновки. Отже, податки слугують вагомим інструментом фінансової політики, що акумулюють кошти для виконання державою основних її функцій. Організація порядку справляння та адміністрування податків залежить як від виокремлених елементів податку, так і основних принципів оподаткування. Водночас для встановлення ставки оподаткування ми пропонуємо застосовувати комплексну методику, яка б поєднувала кількісні та якісні характеристики інтуїтивного та емпіричного методів оподаткування, а також економіко-математичного моделювання. Такий підхід забезпечить ефективність фінансової політики, зумовить згладжування вад ринкового саморегулювання, створення додаткових стимулів зростання підприємницької, ділової, інвестиційної активності, вирішення проблем мотивації праці, зниження рівня безробіття та підвищення соціального захисту населення.

Література

1. Башнянин Г.І. Ефективність фінансово-економічної політики в трансформаційній економіці / Г.І. Башнянин, В.І. Блонська, С.С. Гринкевич та ін. – Львів : Вид-во ЛКА, 2008. – 200 с.
2. Василик О.Д. Податкова система України : навч. посібн. / О.Д. Василик. – Львів : ВАТ "Поліграфкнига", 2004. – 478 с.
3. Іванов Ю.Б. Податкова система : підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисовантій, О.М. Десятнюк. – К. : Вид-во "Акіна", 2006. – 920 с.
4. Мельник В.М. Генеза теорій податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 42-53.
5. Самура Ю.О. Регулювання фінансових систем в економіках перехідного типу/ Ю.О. Самура. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2003. – 200 с.
6. Суторміна В.М. Держава – податки – бізнес (із світового досвіду фінансового регулювання ринкової економіки) : монографія / В.М. Суторміна, В.М. Федосов, В.Л. Андрущенко. – К. : Вид-во "Либідь", 1992. – 328 с.
7. Федосов В.М. Податкова система України : підручник / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко. – К. : Вид-во "Либідь", 1994. – 464 с.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Соцэкгиз", 1962. – 684 с.